

Тема 3. Київська Русь та Галицько-Волинська держава-спадкоємиця Київської Русі

Заняття 1. Становлення перших українських держав

Навчальні питання:

1. Виникнення та розвиток держави Київська Русь.
2. Русь-Україна на шляху роздробленості й занепаду.
3. Утворення та розвиток Галицько-Волинської держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основна

- 1.1. Бойко О.Д. Історія України. – К., 2002. – 320 с.
- 1.2. Історія України / Під загальною редакцією В.А. Смолія. – К. 1997. – 450 с.
- 1.3. Григоренко О.П. Актуальні проблеми історії України. – Хмельницький, 2004.- 339 с.
- 1.4. Григоренко О.П. Історія України.- Хмельницький, 2007.- 387с.

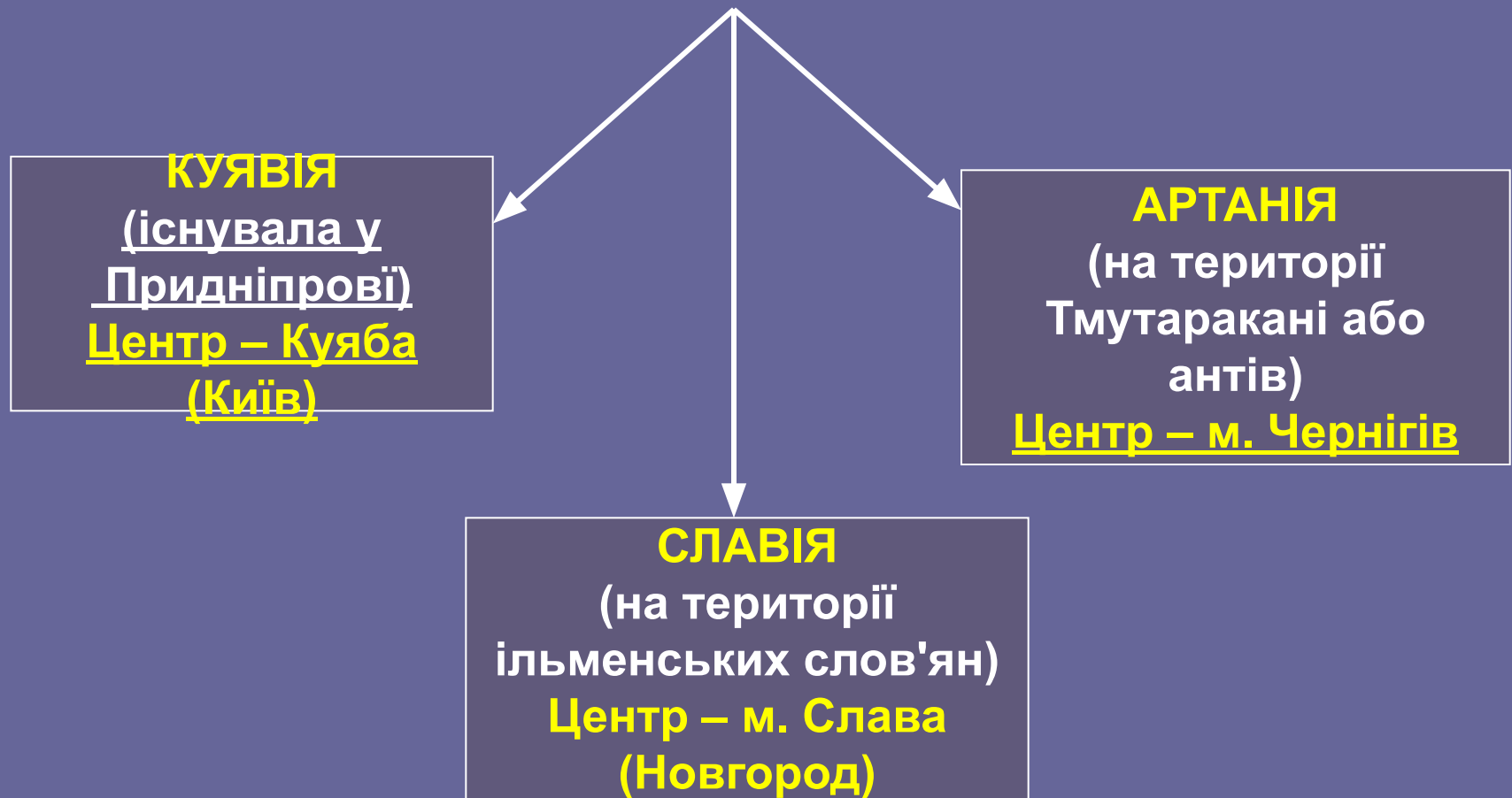
2. Додаткова

- 2.1. Історія України. Нове бачення. У двох томах. Том 1. – К., 1995. – 650 с.
- 2.2. Історія України. Нове бачення. У двох томах. Том 2. – К., 1996. – 580 с.
- 2.3. Бойко О.Д. Історія України. – К., 2002. – 320 с.
- 2.4. Субтельний О. Україна. Історія. – Київ, 1993. – 560 с.
- 2.5. Історія України: курс лекцій: У 2 кн. Кн. 1. – Від найдавніших часів до кінця ХІХ століття / Мельник Л. Г., Гуржій О. І., Демченко М. В. та ін. – К.: Либідь, 1991 – 576 с.

Теорії походження Давньоруської держави

- Норманська (творцями були німецькі історики – Г. Байєр, Г. Міллер) – як державність, так і саму назву “Русь” принесли варяги (нормани – вихідці із Скандинавії).
- Антинорманська (започаткував російський вчений М. Ломоносов) – рішуче заперечували проти “варязького фактора” в становленні державності русів і підкреслювали, що слово “Русь” є слов'янського походження і не стосується варягів.
- Хозарська гіпотеза (автор – професор О.Пріцак) - виводила коріння Київської держави з Хозарського каганату.
- Візантійська (церковні історики) - стверджує, що розвинутою державою Київська Русь стала завдяки візантійським впливам.
- Синтезна за основу бере місцеву теорію, але доповнює її іншими теоріями.

Перші державні утворення у східних слов'ян у VIII-IX століттях

Київські князі в період формування Київської Русі

- **Князь Кий** – засновник міста Києва (виникнення якого датують кінцем V–початком VI ст.)
- **Князі Аскольд і Дір** (імовірно 30-ті – поч.80-х рр. IX ст.)
- **Князь Рюрик (862-879)**

Київські князі в період формування Київської Русі

Князь ОЛЕГ (882 – 912 рр.)

Князь
Олег
879-914

Князь ІГОР (912 – 945 рр.)

Князь Ігор

Княгиня ОЛЬГА
(у святому хрещенні
Олена)
(945-964 рр.)

Князь Святослав. Худ. А. Штанко

**Князь
СВЯТОСЛАВ**
(964-972 pp.)
"МУЖ КРОВІ"

Володимир Великий (980 – 1015)

За Володимира завершилося об'єднання східнослов'янських земель у складі Київської держави.

Провів:

- адміністративну реформу (поділ на уділи. Усього таких уділів було 8: Новгород, Полоцьк, Турів, Володимир-Волинський, Тмутаракань, Ростов, Муром та Деревська земля з центром у Пінську. Київ, Чернігів і Переяслав становили великокнязівський домен.)
- військову реформу (ліквідація «племінних» військових об'єднань і злитті військової системи з системою феодалного землеволодіння)
- Релігійна реформа (хрещення Русі 988р.)

Ярослав Мудрий (1019-1054)

Велику увагу Ярослав приділяв внутрішній організації держави. Він розбудував і укріпив Київ, оточив його муром, звів Золоті ворота

- Видав збірник законів «Руська правда»
- запровадив принцип сеньйорату, коли розподіл земель і політичної влади у державі здійснювався на основі старшинства у великокнязівському роді.

Ярослав Мудрий (1019-1054)

- Велику увагу Ярослав приділяв внутрішній організації держави. *Він розбудував і укріпив Київ, оточив його муром, звів Золоті ворота*
- Видав збірник законів «Руська правда»
- запровадив принцип сеньйорату, коли розподіл земель і політичної влади у державі здійснювався на основі старшинства у великокнязівському роді.

ПРИЧИНИ ФЕОДАЛЬНОЇ РОЗДРОБЛЕНОСТІ

1. **Прагнення окремих князівств до самостійності.** Цьому сприяли еволюція економіки, розшарування суспільства, розвиток феодального землеволодіння, зростання кількості міст, панування натурального господарства.
2. **Великі простори держави та етнічна неоднорідність населення.**
3. **Відсутність сталого порядку успадкування князівської влади.**
4. **Занепад торгівлі.** Наприкінці XI ст. половецькі кочовища перерізали торговельні шляхи до Чорного та Каспійського морів.
5. **Посилення експансії степових кочівників (печенігів, половців тощо).**

Київська Русь наприкінці X – у першій половині XI ст.

- **Тріумвірат Ярославичів** (1054 – 1073 рр.)
- 1068 р. – **розгром половцями руського війська на р. Альта**. Це 1-й напад половців на Русь
- **Святополк Ізяславич** (1093 – 1113 рр.)
- 1097 р. – **Любецький з'їзд князів**
- **Володимир Мономах** (1113 – 1125 рр.)
- **Мстислав Великий** (1125 – 1132 рр.)

Роман Мстиславич — засновник Галицько-Волинського князівства.

ВНУТРІШНЯ І ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА РОМАНА МСТИСЛАВИЧА (1199 – 1205 рр.)

Внутрішня політика	Зовнішня політика
<ul style="list-style-type: none"> • придушив опір верхівки бояр, зміцнив князівську владу • спирався на середнє і дрібне боярство, міщан • створив умови для розвитку ремісництва, торгівлі	<ul style="list-style-type: none"> • у війні з суздальським князем зміг відвоювати Київ. • об'єднав під своєю владою Чернігівське, Київське, Переяславське, Галицьке, Волинське князівства • неодноразово перемагав половців, воював з Польщею, Литвою та Угорщиною

1205 рр. – Роман Мстиславович загинув у битві з військами краківського князя Лешка Білого під польським містечком Завихостом

ВНУТРІШНЯ І ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА ДАНИЛА РОМАНОВИЧА ГАЛИЦЬКОГО

(1238 – 1264 рр.)

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА

- зміцнив владу, придушив опір бояр
- приділяв увагу будівництву міст, оборонних споруд, церков
- запрошував ремісників і купців з інших країн для розвитку ремісництва і торгівлі
- ввів в селах посаду урядника, що мав слідкувати за додержанням прав селян (їх порушували бояри)
- формував військові загони з селян

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА

- намагався захистити державу від монголо-татар
- встановив дружні відносини з Польщею, Угорщиною та Литвою
- закликав країни Західної Європи до боротьби з монголо-татарами

ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКА ДЕРЖАВА ЗА НАСТУПНИКІВ ДАНИЛА РОМАНОВИЧА

Сини Данила Галицького отримали:

- **Мстислав** – Теремовлянську землю.
- **Шварно** – Холмську і Белзьку землі.
- **Лев (1264-1301 рр.)** – Галич і Перемишль. У 1269 р. об'єднав усю Галицьку землю, приєднав Закарпаття та Люблінську землю.

Син Лева **Юрій (1301-1308 рр.)** – отримав королівський титул. Це була доба “золотого” спокою.

У 1303 р. – утворилася Галицька митрополія.

Останні Романовичі Андрій і Лев II (1308 – 1323 рр.) – уклали союзні угоди з Польщею та Тевтонським орденом.

Юрій II Болеслав (1325 – 1340)